

ประเภทภูมิปัญญาด้าน การละเล่น กีฬาพื้นบ้าน

ชื่อภูมิปัญญา สะโป๊ก

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

การจ๊ะโป๊ก เป็นมรดกพื้นบ้านในการละเล่นให้รุ่นลูกหลานเกิดความภูมิใจ และความสามัคคีกันใน หมู่คณะที่ไม่รวมกันจัดเตรียม นอกจากนั้นแล้วยังทำให้เกิดความสนุกสนานครื้นเครง บางครั้งยังมีการ หยอกล้อถึงการทำสะโป๊ก ว่าของใครดัง หรือไม่ดัง เป็นที่ตลก สนุกสนาน บางครั้งใช้กะลามะพร้าววางไว้ ปลายกระบอกระโป๊ก พอจุดสะโป๊กกะลามะพร้าวจะถูกแรงอัด แล้วลอยขึ้นตกลงเกิดเสียงดัง ทำให้เกิดความ สนุกสนาน ขบขันยิ่งนัก นับว่าเป็นภูมิปัญญาปัญญาของชาวพื้นบ้านอำเภอเวียงสา ที่ได้สืบทอดกันมา

ความเป็นมา

สะโป๊ก เป็นการละเล่นพื้นเมืองในวันปีใหม่เมือง เป็นการละเล่นที่ทำให้เกิดเสียงดัง โดยใช้แรงประทุ ความร้อนจากแก๊สก้อน หรือเผ่า (ดินปืน) โดยมีการเชื่อว่า ตั้งแต่ ห้าค่ำ ของวันที่ 12 ไปถึงรุ่งขึ้นของวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี สังขารจะล่องลอยโยกย้ายไปพร้อมปีเก่า ดังนั้น ในคืนวันที่ 12 จะได้ยินเสียงสะโป๊กทั่ว บ้านทั่วเมือง ตลอดคืนจนถึงวันที่ 13 พระอาทิตย์ขึ้นก็จะหยุด เพราะถือว่า สังขารได้ข้ามพ้นปีไปแล้ว

การทำสะโป๊ก โดยการทำไม้ส้าว หรือไม้สี่สูก ขนาดยาวประมาณ 3 – 4 ปล้อง เส้นผ่าศูนย์กลาง 9 – 10 นิ้ว โดยส่วนมากจะใช้ไม้ซาง ซึ่งมีความหนา ต่อป้องกันการแตกง่าย โดยใช้สะแลง หรือ เหล็ก ที่มี ลักษณะคล้ายเสียม ทะลุปล้องไม้ไฟให้โล่ง ยกเว้นปล้องล่างสุด เพื่อไว้สำหรับใส่ไม้และแก๊สก้อน เจาะรูที่ไม้ ไฟปล้องสุดท้ายได้ใช้ส้าวเจาะให้รูอยู่เหนือข้อปล้องประมาณ 3 นิ้ว และให้มีส่วนฐานตัดเหลือไว้ประมาณ 6 – 7 นิ้ว หรือเรียกว่า “ต้นสะโป๊ก” โดยรูที่เจาะจะมีขนาดเท่านิ้วมือเพียง 1 รู เท่านั้น เพื่อใส่เป็นที่จุดไฟ การ เล่นสะโป๊ก เมื่อได้สะโป๊กตามต้องการแล้ว ก็จะนำสะโป๊กไปพาดกับรั้วบ้าน หรืองามไม้ ให้มีองศาเอียงนิด หน่อย จากนั้นนำเอาแก๊สก้อนใส่ลงไปประมาณ 1 – 2 ก้อน ขนาดเท่าหัวแม่มือ แล้วใส่น้ำราดประมาณ ¼ ของแก้วน้ำ เมื่อน้ำถูกใส่ถ่านแก๊ส ก็จะเกิดเป็นไอ สามารถทำให้ไฟติดได้ ก็จะใช้เทียนไขจุดไฟ จุดตรงรู ทำให้เกิดเสียงดัง คล้ายเสียงปืนใหญ่ ไปตลอด สลับกัน เล่นกันไปตลอดทั้งคืน เมื่อเป็นการเตือนให้ผู้คนเตรียม ตัวทำความสะอาดบ้านเรือน เตรียมตัวต้อนรับเทศกาลปีใหม่เมือง และถือว่าการไล่สังขารให้ล่องพ้นไป

แหล่งข้อมูล

นายญาณ สองเมืองแก่น

บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 บ้านบุญยืน ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 55110

☎ 054 - 781105